

Mirosław Zajdel

Uniwersytet Łódzki

WYBRANE ASPEKTY ŁÓDZKIEGO RYNKU PRACY

Proces społeczno-ekonomicznej transformacji w Polsce generuje dużo zmian zarówno o lokalnym, jak i ogólnokrajowym charakterze.

Opracowanie dotyczy analizy wybranych aspektów łódzkiego rynku pracy. Omówiono m.in. różnorodne zagadnienia związane ze stanem i strukturą zatrudnienia, bezrobocia oraz wakatów w Łodzi. Charakterystycznymi cechami tych zagadnień są m.in.: pewien spadek liczby osób pracujących w lokalnej gospodarce oraz pewien zmniejszający się udział zatrudnionych w sektorze przemysłowym, a zarazem wzrost zatrudnienia w sektorze prywatnym. Ponadto zostały uwzględnione następujące problemy badawcze: poziom i struktura bezrobocia, wybrane problemy grup rynku pracy, napływ i odpływ z bezrobocia.

W artykule wykorzystano dane statystyczne i informacje Urzędu Statystycznego w Łodzi oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy, a także Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. Dane były pomocne do analizy rynku pracy w Łodzi. Należy zauważyć także, iż różne dociekania dotyczące lokalnego łódzkiego rynku pracy są sprawą otwartą. Stąd wydaje się, iż celowe jest kontynuowanie badań z tego zakresu.

Transformacja społeczno-ekonomiczna w Polsce, rozpoczęta w końcu 1989 r., w stronę regulacji rynkowej, przyniosła wiele różnorodnych zmian, zarówno na ogólnokrajowym rynku pracy, jak i lokalnych rynkach pracy. W tych realiach zdarzały się przemiany strukturalne łódzkiej gospodarki oraz pojawiło się od 1990 r. bezrobocie rejestrowane na lokalnym rynku pracy. Łódź (stolica regionu łódzkiego) odznacza się nadal w znacznej mierze monokulturą przemysłową, związaną z funkcjonowaniem przemysłu lekkiego. Ta specyfika ma także znaczenie dla analizy wybranych zagadnień (problemów) odnośnie do łódzkiego rynku pracy.

Głównym celem artykułu jest więc poszerzenie znajomości problematyki dotyczącej rynku pracy w Łodzi. Przedstawione będą społeczno-gospodarcze determinanty funkcjonowania łódzkiego rynku pracy (z uwzględnieniem m.in. kwestii bez-

robocia) oraz omówione zostaną m.in. różnorodne zagadnienia związane ze stanem i strukturą wybranych kategorii rynku pracy. W opracowaniu posłużono się informacjami z roczników statystycznych i innych publikacji Urzędu Statystycznego w Łodzi oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy, a także Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. Dane te dotyczą głównie lat 1990-2003.

Analizując sytuację na lokalnym łódzkim rynku pracy, można stwierdzić, iż zależy ona od wielu różnych determinant, z których szczególną rolę odgrywa struktura gospodarki i czynnik demograficzny. Łódź jest, jak już wspomniano, w dużym stopniu tradycyjnym miastem przemysłowym o monokulturowym charakterze gospodarki, ciągle dążącym do dywersyfikacji swojej bazy ekonomicznej. W 2003 r. powierzchnia Łodzi stanowiła ok. 0,1% obszaru Polski. Miasto to absorbowало jednak 2% mieszkańców kraju, ok. 1,7% pracujących, 2,1% bezrobotnych oraz ok. 2% produkcji sprzedanej polskiego przemysłu [Sytuacja... 2004, s. 111 i n.; Statystyka... 2004]. Przy tym Łódź jest jądrem funkcjonalnym woj. łódzkiego. Województwo to zajmowało do 1998 r. jedynie 0,5% ogólnej powierzchni Polski, skupiając jednak 2,9% mieszkańców (93% ludności województwa to ludność miejska). Od 1 października 1999 r. na skutek reformy terytorialnej kraju [DzU 1998 nr 96, poz. 603], Łódź stała się stolicą nowego samorządowego województwa łódzkiego. „Nowe” województwo łódzkie ma powierzchnię 18 219 km² (5,8% powierzchni kraju, co daje 9 miejsce), na obszarze tym znajduje się 177 gmin (18 miejskich, 24 miejsko-wiejskich oraz 135 wiejskich). Przy czym można uznać, iż obecnie województwo jest regionem funkcjonalnym Łodzi, powstałym na styku historycznych prowincji Polski [Krajewski 2000, s. 121]. Skupia ono 6,8% ludności kraju, tj. 2,6 mln osób (ok. 64,8% mieszkańców województwa to ludność miejska), dane za 2003 r. [Mały rocznik... 2004, s. 602].

Województwo łódzkie ma obecnie charakter przemysłowo-rolniczy, jednakże z dość znaczącą rolą przemysłu lekkiego (zwłaszcza w Łodzi – stolicy województwa), którego udział w produkcji krajowej ocenia się na ok. 30%. Innymi rozwiniętymi gałęziami przemysłu województwa są: przemysł elektroenergetyczny, elektromaszynowy, chemiczny, materiałów budowlanych i spożywczy. Omawiany region wciąż jest znacznie zdominowany przez przemysł tradycyjny, wymagający dalszej restrukturyzacji, a skoncentrowany głównie na obszarze Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej i rejonie Bełchatowa, przy czym sama Łódź, będąc znaczącym centrum przemysłowym, jednocześnie rozwija funkcje handlowe, targowo-wystawiennicze i usługowe, a zwłaszcza metropolitalne (por. m.in. [Business Guide... 2004, s. 19 i n.; Globalizacja polskich... 2000, s. 216 i n.; Kaźmierczak, Zajdel 2000; Dziemianowicz, Jałowicki i in. 2004, s. 86-88]).

W końcu 2003 r. liczba ludności Łodzi wynosiła prawie 781 tys. (w tym kobiety stanowiły ponad 54% ogółu) i w ostatnich latach uległa pewnemu obniżeniu. Miasto to zajmuje jednak wciąż drugie miejsce pod względem liczebności mieszkańców, po Warszawie. Przy tym z danych statystycznych wynika, iż w Łodzi od kilku lat notowany jest ujemny przyrost naturalny (ok. -7‰). W 2003 r. w wieku przedprodukcyjnym było 15,5% ludności; w wieku produkcyjnym 65,3%; w wieku

poprodukcyjnym 19,2%. Współczynnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wyniósł w 1990 r. 66, w 2000 r. – 56,7, zaś w 2002 r. – 54 i ponad 53 w 2003 r.¹

Rozpatrując prognozę demograficzną [*Prognoza...* 1999], przewiduje się, iż w 2020 r. nastąpi spadek ogólnej liczby mieszkańców Łodzi o ok. 5% w stosunku do 1995 r., przy czym udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wśród ogółu osób faktycznie zamieszkających w Łodzi, wynoszący w 1995 r. 20,2%, obniży się w 2020 r. do 14,3%. Poza tym zakłada się, iż ludność w wieku produkcyjnym zmniejszy swą liczebność o 18,3%. W 2020 r. ludność produkcyjna stanowić będzie 58,1% ogółu mieszkańców Łodzi, podczas gdy w 1995 r. udział ten wynosił 61,3% (wśród mężczyzn 65,6% w 2020 r. wobec 65,9% w 1995 r., wśród kobiet 51,8 wobec 57,4%). Znaczne przyrosty odnotowujemy zaś w populacji poprodukcyjnej, której liczebność w 2020 r. wzrośnie o 29%. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowić będzie w docelowym roku prognozy aż 28% ogółu mieszkańców Łodzi. Tak więc owe determinanty wywołują także pewne implikacje dla funkcjonowania oraz charakteru łódzkiej gospodarki i rynku pracy.

Omawiana gospodarka jest w dużej mierze zdominowana przez przemysł (szczególnie przemysł lekki). Jednakże wprowadzona w Polsce na przełomie lat 1989/1990 restrykcyjna („twarda”) polityka pieniężno-kredytowa, związana z realizacją programu gospodarczego autorstwa Leszka Balcerowicza [*Program...* 1989], utrudniła osiąganie zysków i ograniczyła produkcję także w Łodzi i województwie. Obszar ten jest jednym z najbardziej dotkniętych rejonów w skali kraju negatywnymi następstwami przemian systemowych. Przy tym tendencje ekonomiczne występujące w okresie transformacji w latach 1990-2003 w łódzkiej gospodarce miały niejednorodny przebieg. W latach 1990-1992, zwłaszcza kiedy to odnotowano znaczny regres (recesję), pozycja łódzkiej gospodarki na tle kraju relatywnie osłabła. Rola Łodzi w badanym okresie ulega jednakże ewolucji, z miasta silnie uprzemysłowionego bowiem, o monokulturowym charakterze, staje się w pewnym stopniu ośrodkiem usługowym, który dywersyfikuje swoją bazę ekonomiczną.

Ponadto pewne nadzieje na poprawę sytuacji na rynku pracy Łodzi i regionu wiązano przede wszystkim z utworzeniem w 1997 r. Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (ŁSSE). Jej podstawową zaletą jest centralne położenie w kraju oraz bliskość planowanego skrzyżowania dwóch autostrad. Zakładano przy podjęciu decyzji o jej lokalizacji, że znajdzie w niej zatrudnienie ok. 10 tys. osób. Poszczególne części ŁSSE zlokalizowane zostały więc tam, gdzie bezrobocie było najwyższe w Łodzi, a także w obecnych powiatach zgierskim, pabianickim oraz tomaszowskim. Ostatnio szacuje się, iż w ŁSSE powstać może ok. 4-5 tys. miejsc pracy. Tak więc może to jedynie w niewielkim stopniu łagodzić problem bezrobocia [Kryńska 2002, s. 120].

¹ Wiek zdolności do pracy: mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat.

Jednocześnie członkostwo Polski w Unii Europejskiej może nakreślać nowe podejście do problematyki związanej z zasobami ludzkimi i stwarzać szanse współfinansowania działań podejmowanych przez samorząd oraz inne lokalne instytucje. Szczególną uwagę zwrócić należy m.in. na [Powiatowy... 2003, s. 17]:

- rozwój przedsiębiorstw w celu tworzenia nowych miejsc pracy i zatrudnienia przede wszystkim dla ludzi młodych;
- promocję edukacji w sferze przedsiębiorczości i samozatrudnienia, elastyczne formy pracy, podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry zarządczej i pracowników przedsiębiorstw, wprowadzanie innowacji i ułatwianie dostępu do nowych technologii;
- współpracę z partnerami lokalnymi w celu rozwoju nowych form organizacyjnych i zwiększenia poziomu chłonności rynku pracy.

Głównymi działaniami w tym zakresie są:

1. Polityka informacyjna w sferze możliwości korzystania z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

2. Podjęcie współpracy z partnerami lokalnymi w kwestii realizacji projektów w ramach EFS i EFRR.

Tworzenie programów w celu dofinansowania wcześniej sformułowanych działań inicjowanych przez Urząd Miasta Łodzi.

Jednakże do zagrożeń mogących zakłócić proces rozwoju łódzkiej gospodarki można by zaliczyć m.in. [Raport... 2000]:

- narastanie różnic w poziomie życia ludności miasta;
- zagrożenie istniejących miejsc pracy ze strony taniej siły roboczej na rynkach wschodnich;
- stosunkowo silną zależność kondycji lokalnej gospodarki od koniunktury na rynkach byłego ZSRR;
- niedocenywanie Łodzi jako ośrodka silnego wzrostu ekonomicznego.

Należy stwierdzić, iż przedstawione realia i determinanty społeczno-ekonomiczne nie są również bez znaczenia dla kształtowania się sytuacji odnośnie do bezrobocia w łódzkiej gospodarce.

Przekształcenia systemowe w Polsce miały także znaczny wpływ na łódzki rynek pracy. Zniknęły niedobory siły roboczej charakterystyczne dla gospodarki centralnie planowanej, wystąpiło natomiast zjawisko jawnego bezrobocia. Wystąpiły również m.in. zmiany stanu i struktury zatrudnienia.

W końcu 1988 r. ogólna liczba osób pracujących w Łodzi kształtowała się na poziomie 341 tys. osób. W latach 1990-1992 odnotowano jednak znaczny spadek tej liczby. W grudniu 1990 r. w łódzkiej gospodarce zaangażowanych było 304,5 tys. osób, w 1991 r. – 237,7 tys., zaś w 1992 r. jedynie 219,2 tys. W 1993 r. nastąpił pewien wzrost liczby osób pracujących, w 1994 i 1995 r. natomiast zaob-

serwowano ponowny jej spadek. W 1996 r. wystąpił wzrost tej liczby o 1,7% w stosunku do roku poprzedniego. Następnie notowano zmniejszanie się zatrudnienia. W 1998 r. spadło ono o 4,1% w porównaniu z 1997 r. W 1998 r. wyniosło 240,3 tys. osób, zaś w 1999 r. – 236,7 tys., w 2001 r. – 216,8 tys., a w 2002 r. – 209,6 tys. i ok. 201 tys. w 2003 r. (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane informacje dotyczące rynku pracy w Łodzi w latach 1992-2003

Wyszczególnienie		1992	1993	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Pracujący (w tys.) (stan na koniec roku)		219,2	252,6	240,3	236,7	218,1	216,8	209,6	200,6
		92,2	115,2	95,9	98,5	92,1	99,4	96,7	95,7
Bezrobotni zarejestrowani (stan w dniu 31XII), w tym:	a	72 647	86 309	36 794	44 562	55 478	61 932	65 137	65 177
	b	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	c	106,2	118,8	95,9	121,1	124,5	111,6	105,2	100,1
– kobiety	a	34 373	40 409	20 151	23 974	29 520	31 760	32 820	32 451
	b	47,3	46,8	54,8	53,8	53,2	51,3	50,4	49,8
	c	105,4	117,6	94,4	119,0	123,1	107,6	103,3	98,9
– absolwenci szkół	a	2 103	1 957	1 567	1 694	2 345	2 614	3 274	2 102
	b	2,9	2,3	4,3	2,2	4,2	4,2	5,0	3,2
– osoby bez pracy powyżej 12 miesięcy	a	18 394	34 443	13 010	17 328	26 432	30 161	34 146	36 055
	b	25,3	39,9	35,4	38,9	47,6	48,7	52,4	55,3
– nie mający prawa do zasiłku	a	29 497	36 738	26 939	30 551	40 353	46 311	51 740	52 182
	b	40,6	42,6	73,2	68,6	72,7	74,8	79,4	80,1
– w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata)	a	53 832	58 518	24 874	30 274	37 796	41 613	42 536	40 068
	b	74,1	74,0	67,6	67,9	68,1	67,2	65,3	61,5
– z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym	a	43 329	59 774	27 412	29 885	36 561	39 908	41 204	41 600
	b	59,6	69,3	74,5	67,1	65,9	64,4	63,3	63,8
Bezrobotni nowo zarejestrowani (w ciągu roku)	a	63 100	58 700	53 945	62 357	54 626	50 796	51 074	55 435
	b	x	93,0	99,5	115,6	87,6	93,0	100,5	108,5
Bezrobotni wyrejestrowani	a	58 900	45 000	55 533	54 589	43 710	44 342	47 869	55 395
	b	x	76,4	75,8	98,3	80,1	101,4	108,0	115,7
Stopa bezrobocia*		18,4	21,3	10,5	12,5	15,8	17,8	18,8	19,1
Wskaźnik B/W**		135	57	86	172	262	108	106	181

a – w liczbach bezwzględnych; b – w % bezrobotnych ogółem; c – dynamika zmian w %, rok poprzedni = 100.

* Liczona jako udział bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo.

** Jest to liczba bezrobotnych na 1 wolne miejsce (ofertę) pracy.

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie: [Statystyka Łodzi z lat 1996-2004, US, Łódź 1996, 1998, 2000, 2002 i 2004; Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi w 1999 r., 2000 r., 2001 r., 2002 r. i w 2003 r., US, Łódź 2000-2004].

Poza tym warto dodać, iż w okresie polskich przemian systemowych zachodziły istotne wieloaspektowe zmiany struktury pracujących w Łodzi. Dla przykładu w 1994 r. sektor publiczny absorbował 58,7% ogólnego zatrudnienia, prywatny zaś 41,3%. W 2000 r. natomiast omawiany udział wyniósł odpowiednio 47,1% oraz 52,9%, w 2001 r. – 43,9% i 56,1%, w 2002 r. zaś odpowiednio: 45,1 i 54,9%. W grudniu 2003 r. w sektorze przedsiębiorstw (w jednostkach skupiających powyżej 9 osób) pracowało 109,5 tys. osób (o 6,6% mniej niż w 2002 r.). Połowa spośród ogółu tu pracujących związana była z przemysłem. Ponadto w grudniu 2003 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw (angażujących powyżej 9 osób) wyniosło 106,6 tys. osób (spadek o 6,1% w stosunku do roku poprzedniego), co stanowiło ok. 2,2% ogólnopolskiego zatrudnienia oraz 38,7% ogółu zatrudnionych w województwie [*Sytuacja...* 2004, s. 111 i n.; *Statystyka...* 2004].

Rozpatrując trójsektorową strukturę pracujących w Łodzi, można podkreślić, iż wskazuje ona na pewne przegrupowania. W 1990 r. w sektorze przemysłowym (przemysł i budownictwo) zaangażowanych było 46,1% ogółu pracujących w łódzkiej gospodarce, w sektorze usługowym zaś – 53,1% ogółu. W 2002 r. udział sektora przemysłowego stanowił 31,5% ogólnego zatrudnienia. W usługach rynkowych pracowało natomiast 38,0% ogółu, a w usługach nierynkowych – 28,6% ogółu [*Pracujący...* 2003, s. 36]. Tendencje te zatem odpowiadają teorii trzech sektorów w gospodarce [Kwiatkowski 1980, s. 9-48].

Należy podkreślić jednak, iż w latach 1990-1993 nastąpił dynamiczny przyrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Łodzi. W 1990 r. wyniosła ona 37 946 osób, z tego 41,9% stanowiły kobiety, a 58,1% – mężczyźni. W 1991 r. omawiana liczba wzrosła znacznie do 68 413 osób, co stanowiło 15,1% zawodowo czynnych. Udział kobiet w grupie bezrobotnych wzrósł do 47,7%. W kolejnym 1992 r. przybyło ok. 4,2 tys. zarejestrowanych osób będących bez pracy, co podniosło stopę bezrobocia do 18,4%. W tymże roku kobiety stanowiły 47,3% ogółu. W 1993 r. tempo przyrostu bezrobotnych zwiększyło się. Przybyło ich 13,7 tys. Stopa bezrobocia wynosiła zaś 21,3% (najwyższa z całego analizowanego okresu). Struktura zarejestrowanych osób pozostających bez pracy według płci była zbliżona do roku poprzedniego.

Od II kwartału 1994 r. aż do 1998 r. zanotowano spadek ogólnej liczby bezrobotnych w Łodzi, jednakże w 1999 r. nastąpił wzrost liczby bezrobotnych o 21,1% w stosunku do roku poprzedniego, a w 2000 r. o 24,5%, zaś w 2002 r. o 5,2% i w 2003 r. jedynie o 0,1%. W 1999 r. zarejestrowano 44,6 tys. osób będących bez pracy (z tego 53,8% to kobiety), w 2000 r. natomiast 55, 5 tys. (z tego 53,2% stanowiły kobiety), a w 2002 r. – 65,1 tys. (z tego 50,4% to kobiety), zaś w 2003 r. bez mała 65,2 tys. (z czego 48,8% to udział kobiet). Stopa bezrobocia wyniosła w 1999 r. 12,5%, w 2000 r. – 15,5%, a w 2003 r. – 19,1%. W całym rozpatrywanym okresie (z wyjątkiem 1999 r.) była ona wyższa w łódzkiej gospodarce od analogicznego wskaźnika w Polsce². Po-

² Szerzej odnośnie do tej problematyki zob. m.in.: [Kryńska 1999; Zajdel 2004, s. 160 i n.].

nadto łódzcy bezrobotni to w przeważającej mierze osoby w wieku produkcyjnym mobilnym oraz z wykształceniem podstawowym i zawodowym. Udział bezrobotnych nie mających prawa do zasiłku w stosunku do ich ogółu wyniósł w 1992 r. 40,6%, zaś w 2003 r. – 80,1%. Odsetek długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) w analogicznym okresie kształtował się odpowiednio: 25,3 oraz 55,3%. Poza tym w 2003 r. bezrobotni absolwenci stanowili 3,2% ogółu (tab. 1). W tej sytuacji często alternatywą pozostaje m.in. zaangażowanie w „szarej strefie” albo praca w niepełnym wymiarze czasu.

Można by także zaznaczyć, iż w badanych latach 1990-2003 nastąpiły zmiany legislacyjne dotyczące problematyki zatrudnieniowej i bezrobocia. W związku z tym początkowo ustawodawstwo to dawało prawo do zasiłku wszystkim osobom pozostającym bez pracy, a gotowym do jej podjęcia z wyłączeniem emerytów, rencistów, rolników indywidualnych, osób prowadzących działalność gospodarczą albo podlegających ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu [Ustawa o zatrudnieniu...]. W kolejnych latach zaś legislacja stawiała się coraz bardziej restrykcyjna wobec przyznawania statusu osoby bezrobotnej, co wywołało określone implikacje dla polityki rynku pracy. Zgodnie z powtórnie znowelizowaną w 1996 r. Ustawą o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu z 14 grudnia 1994 r., prawo do zarejestrowania się jako bezrobotny i pobierania zasiłku ogólnie nie przysługuje osobom, które podejmują jakąkolwiek pracę oraz absolwentom szkół [Ustawa o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu...].

Trzeba również zauważyć, iż zasób bezrobocia zmienia się w zależności od relacji między strumieniami napływu osób rejestrujących się w urzędach pracy a strumieniami odpływu tych, którzy wyrejestrowują się z ewidencji bezrobotnych. Dlatego też zwiększenie się bezrobocia może stanowić rezultat wzrostu napływów albo też być wynikiem spadku odpływów. Poza tym dany poziom omawianego zjawiska można by powiązać albo z wysokimi napływami i równie wysokimi odpływami z bezrobocia, albo także z niskimi napływami i równie niskimi odpływami. Poszczególne przypadki mają odmienne konsekwencje społeczno-ekonomiczne. Postaramy się zatem pokrótce odpowiedzieć na pytanie: który z tych wariantów wystąpił na łódzkim rynku pracy w badanym okresie?

Dokonajmy analizy strumieni napływów i odpływów na łódzkim rynku pracy w latach 1992-2003. Strumienie te określają napływ i odpływ w wymiarze rocznym. Można stwierdzić, iż w latach 1992-1993 oraz w latach 1999-2003 napływy do bezrobocia przewyższały odpływy z niego, powodując jego wzrost. Na lokalnym rynku pracy w latach 1994-1998 stopniowo spadał udział odpływów do zatrudnienia w stosunku do ich ogółu (z wyjątkiem 1995 r.). W 1994 r. udział ten wyniósł 35 tys., w 1995 r. – 35,1 tys., w 1996 r. – 30,1 tys., w 1997 r. – 28,2 tys. oraz w 1998 r. – 21,2 tys. Ponadto należy stwierdzić, iż bezrobocie w łódzkiej gospodarce jest relatywnie bardziej dynamicznym zasobem (tzn. występują tu dość wysokie strumienie napływu i odpływu) w porównaniu z przeciętną sytuacją ogólnopolską.

Warto podkreślić również, iż w 2003 r. sytuacja na łódzkim rynku pracy w porównaniu z innymi dużymi miastami Polski była wciąż niekorzystna. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Łodzi wzrosła wprawdzie nieznacznie w stosunku do 2002 r., ale osiągnęła poziom najwyższy spośród innych dużych miast (tab. 2). Przy tym przeciętne zatrudnienie (w skali roku) w Łodzi spadło w 2003 r. o 4,3% w stosunku do poprzedniego roku (będąc najniższym spośród rozpatrywanych miast).

Ponadto w 2003 r. w Łodzi znacznie wzrosła (w stosunku do roku poprzedniego) liczba bezrobotnych przypadających na 1 ofertę pracy, gdy w tym samym czasie w innych dużych miastach, oprócz Wrocławia, obniżyła się. Największa poprawa w tym zakresie wystąpiła w Krakowie, gdzie liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy spadła o ponad połowę.

Tabela 2. Wybrane aspekty łódzkiego rynku pracy na tle dużych miast w latach 2002-2003. Stan na 31 grudnia

Wyszczególnienie	Lata	Warszawa	Łódź	Kraków	Poznań	Wrocław
Przeciętne zatrudnienie w skali roku (w tys.)	2002	860,9	116,1	156,4	146,1	111,4
	2003	836,4	111,1	154,0	146,9	114,6
Zarejestrowani bezrobotni (w tys.)	2002	65,1	65,1	30,1	21,7	35,4
	2003	62,5	65,2	29,9	21,9	37,0
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy	2002	644	106	86	159	75
	2003	331	181	33	96	83
Oferty pracy w skali roku (w tys.)	2002	0,1	0,6	0,4	0,1	0,5
	2003	0,2	0,6	0,9	0,2	0,4
Stopa bezrobocia (w %)	2002	6,3	18,8	8,4	7,1	12,2
	2003	6,1	19,1	8,4	7,1	12,9
Przeciętne wynagrodzenie brutto w skali roku (w zł)	2002	3 148,60	2 001,41	2 228,90	2 412,06	2 248,59
	2003	3 227,16	2 037,31	2 222,81	2 518,37	2 223,27

Źródło: [Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi w 2002 r. ... 2003, s. 120-121; Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi w 2003 r. ... 2004, s. 116-117].

Stopa bezrobocia w końcu grudnia 2003 r. wynosiła w Łodzi 19,1% i była o 0,3 punktu procentowego wyższa w stosunku do roku poprzedniego. Przy tym nadal jest ona najwyższa na tle innych dużych miast. We Wrocławiu, drugim pod względem wielkości stopy bezrobocia, była ona o ponad 6 punktów procentowych niższa niż w Łodzi. W innych dużych miastach Polski jej wartość nie przekroczyła 8,4%. Ponadto przeciętne wynagrodzenie brutto w łódzkiej gospodarce było niższe w stosunku do wynagrodzenia brutto w innych dużych miastach.

Głównymi przyczynami relatywnie złej sytuacji na rynku pracy w Łodzi, która utrzymywała się w 2003 r., mogły być m.in.: realizacja programów restrukturyzacyjnych w przedsiębiorstwach, wysokie koszty pracy oraz bardzo duża liczba absolwentów szkół rozpoczynających „życie zawodowe” [Sytuacja... 2004, s. 9]. Poza tym bezrobocie w Łodzi wykazuje w dużym stopniu strukturalny charakter.

Zakłada się, że sytuacja na lokalnym rynku pracy w najbliższych latach pozostanie na poziomie zbliżonym do stanu z 2003 r. [*Sytuacja...* 2004, s. 9]. Przewiduje się m.in., iż wzrost gospodarczy nie będzie na tyle silny, by znacznie przyczynił się do wykreowania nowych miejsc pracy, a spadek bezrobocia będzie utrudniony również przez napływ na rynek pracy kolejnych „wyżowych” roczników kończących studia i szkoły ponadpodstawowe.

Przy tym prowadzenie aktywnych programów walki z bezrobociem może w pewnym stopniu łagodzić ten problem. Na przykład w ciągu 2003 r. przy pracach interwencyjnych zaangażowano 8594 bezrobotnych, przy robotach publicznych – 7101 osób, zaś 10 141 osób ukończyło szkolenia. Niestety, przy ponad 65 tys. zarejestrowanych bezrobotnych omawiana skala pomocy urzędów pracy w tym zakresie jest ogólnie niewystarczająca. Uzależnione jest to jednak przede wszystkim od wysokości środków Funduszu Pracy, które w świetle reformy finansów publicznych podlegają również przegrupowaniom.

Formułując pewne konkluzje, należy zauważyć, iż w badanym okresie nastąpiły różnorodne przemiany sytuacji na łódzkim rynku pracy. W artykule omówiliśmy jedynie niektóre ich aspekty. Odnotować można m.in. fakt, iż od 1994 do 1998 r. bezrobocie w Łodzi sukcesywnie się zmniejszało, jednak od 1999 r. wzrosło. Poza tym występuje utrwalanie się w dużej mierze jego długotrwałego strukturalnego charakteru. Bezrobocie dotyczy zwłaszcza osób o niskich kwalifikacjach oraz w wieku mobilnym. Tak więc należy wciąż dążyć do stymulowania rozwoju gospodarczego Łodzi i regionu oraz kreacji skutecznej lokalnej polityki wobec rynku pracy.

Literatura

1. Business Guide, Łódź 2004/2005, Hamal Books, Łódź 2004.
2. Dziemianowicz W., Jałowiecki B., Krajewska M., *Polityka miejska a inwestycje zagraniczne w polskich metropoliach*, Euroreg, Scholar, Warszawa 2004.
3. *Globalizacja polskich metropolii*, red. A. Kukliński, J. Kołodziejcki, T. Markowski, W. Dziemianowicz, Euroreg, Warszawa 2000.
4. Kaźmierczak Z., Zajdel M., *Cele i uwarunkowania rozwoju ekonomicznego województwa łódzkiego*, „Polityka Gospodarcza” 2000 nr 3, SGH, Warszawa.
5. Krajewski S., *Perspektywy restrukturyzacji województwa łódzkiego*, [w:] *Wzrost gospodarczy, restrukturyzacja i rynek pracy w Polsce, ujęcie teoretyczne i praktyczne*, Materiały z konferencji, Katedra Ekonomii UŁ, Łódź 2000.
6. Kryńska E., *Bezrobocie w wielkim mieście. Studium przypadku Łodzi*, „Wrocław 2000 Plus. Studia nad strategią miasta”, Wrocław 2002, z. 3(44).
7. Kryńska E., *Rynek pracy w Łodzi i województwie łódzkim. Stan i perspektywy*, [w:] *Perspektywy demograficzne Łodzi i województwa łódzkiego*, red. T. Kowaleski, P. Szukalski, UŁ, Łódź 1999.
8. Kwiatkowski E., *Teoria trzech sektorów gospodarki*, PWN, Warszawa 1980.
9. *Mały rocznik statystyczny Polski 2004*, GUS, Warszawa 2004.

10. *Powiatowy program przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy na lata 2003-2006 dla miasta Łodzi*, UMŁ, Łódź 2003.
11. *Pracujący w gospodarce narodowej w 2002 r.*, GUS, Warszawa 2003.
12. *Prognoza ludności Łodzi do roku 2020*, [w:] *Spółeczno-ekonomiczne problemy aglomeracji łódzkiej*, red. W. Michalski, RCSS, PTG, Łódź 1999.
13. *Program gospodarczy rządu*, Rada Ministrów, Warszawa 1989.
14. *Raport o Łodzi 2000*, Urząd Miasta, Łódź 2000.
15. *Statystyka Łodzi 2004*, US, Łódź 2004.
16. *Sytuacja społeczno-ekonomiczna w Łodzi w 2003 r.*, Wydział Strategii i Analiz UM, Łódź, kwiecień 2004.
17. *Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi w 2003 r.*, US, Łódź, luty 2004.
18. Ustawa o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa z 24 lipca 1998 r. (DzU 1998 nr 96, poz. 603).
19. Ustawa o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu z 14 grudnia 1994 r. (DzU 1997 nr 25, tekst jednolity).
20. Ustawy o zatrudnieniu z 29 grudnia 1989 r. (DzU 1989 nr 75, poz. 446).
21. Zajdel M., *Podaż pracy w łódzkiej gospodarce*, [w:] *Konkurencyjność i potencjał rozwoju polskich metropolii – szanse i bariery*, red. S. Korenik, K. Szolek, Biuletyn KPZK PAN 2004, z. 214, Warszawa.

SELECTED ASPECTS OF THE LABOUR MARKET OF LODZ

Summary

The process of socio-economic transformation in Poland generates many changes both of local and national character. In this situation, the role of the Lodz labour market undergoes a constant evolution.

This paper concerns the analysis of the selected aspects of the labour market of Lodz. The main goal is to present various problems concerning the condition and the structure of employment, unemployment and vacancies in Lodz. The characteristic features of these problems include among others, some drop in the number of persons employed in the local economy and a diminishing share of employees in the industrial sector accompanied by a growing share of persons engaged in services, as well as growing employment in the private sector. Moreover, the following research problems have been distinguished: the level and structure of unemployment, the selected problems of groups concerning the local labour market, the inflow and outflow from unemployment.

The report is based on statistical data and information provided by the Provincial Statistical Office in Lodz and the Provincial Labour Office, as well as by the Central Statistical Office in Warszawa. The data were helpful when analyzing the labour market of Lodz. It should be noted also that a number of different issues connected with the Lodz local labour market are open. Hence, it would seem advisable to continue the research in this field.